

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

KESKI-SUOMEN LIITTO

Keski-Suomen kuntien ilmastotyön rahoituksen tuki

Yhteenveto ja johtopäätökset

Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön -hanke

Keski-Suomen kuntien ilmastopäivä 12.5.2023

Kati Kankainen, Sitowise Oy

SITOWISE

Esityksen sisältö

Tausta ja tavoite

Hankkeen etenemisprosessi

- Alkukartoitus
- Työpajat
- Asiantuntijasparraukset
- Hankeklินิกka ja kommenttikierros

Ideapaperit

Yhteenveto ja johtopäätökset

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

KESKI-SUOMEN LIITTO

Tausta ja tavoite

Työn tavoitteena oli tarjota Keski-Suomen kunnille kuntakohtaista asiantuntijatukea ilmastorahoituksen hakemista varten.

Rahoitustuen tarjoaminen oli osa ympäristöministeriön rahoittamaa Keski-Suomen liiton 1.6.2022- 31.8.2023 toteuttamaa "Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön"-hanketta, jossa pyrittiin kasvattamaan maakunnan kuntien ilmastotyöosaamista ja aktivoimaan kuntia aiempaa järjestelmällisempiin ja konkreettisempiin toimiin ilmasto- ja hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi.

Hankkeen etenemisprosessi

Alkuhaastattelut

- Toteutettiin alkuhaastattelut Keski-Suomen kunnille.
- Koottiin haastatteluiden tuloksista **raportti kuntien ilmastotyön rahoitustarpeista** rahoitusmahdollisuuksien neuvonnan ja konsultointituen pohjaksi.

Työpajasarja

- Järjestettiin **kuntien yhteisiin ilmastohankkeisiin tähtäävä kahden etätyöpajan sarja**, jonka tuloksena syntyi **seitsemän kuntien yhteistä ilmastotyön ideapaperia**.

Asiantuntija-sparraus ja -tuki

- Toteutettiin **asiantuntija-sparraukset** ideapapereita työstäville konsortioille eli kuntien yhteisille tiimeille.
- Järjestettiin **hankeklินิกka**, jossa tarjottiin konsortioille käytännönläheistä asiantuntija-apua rahoitushakemusten edistämiseen.

Työn viimeistely

- Toteutettiin **ideapaperien konsortiokohtainen kommenttikierros** Sitowisen eri alojen asiantuntijoiden toimesta hankkeiden vaikuttavuuden ja toteuttamiskelpoisuuden lisäämiseksi.
- Kiteytettiin työskentelyn tulokset loppuraportiksi ja toimitettiin projektissa syntynyt materiaali ja ideapaperit niitä työstäneille konsortioille.

Alkukartoitus kuntien ilmastotyön rahoitustarpeista

Mitä tehtiin:

- Otettiin yhteyttä 21:en Keski-Suomen kuntaan.
- Järjestettiin 17 Keski-Suomen kuntien ilmastotyön rahoituksen tarpeita koskevaa kuntakohtaista haastattelua marras-joulukuussa 2022 Teamsin välityksellä.

Haastatellut kunnat:

- Hankasalmi, Joutsa, Jämsä, Karstula, Keuruu, Kinnula, Kivijärvi, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Saarijärvi, Toivakka, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski

Haastattelujen sisältö:

- Haastatteluissa käytiin läpi kuntien ilmastotyön ja -rahoituksen tilannetta seuraavien teemojen mukaisesti:
 - 1) Nykytilanne: ilmasto- ja ympäristötyö
 - 2) Ilmastotyön pullonkaulat ja onnistumiset
 - 3) Resurssit ja rahoitus
 - 4) Kumppanuudet ja yhteistyö
 - 5) Osaaminen
 - 6) Tavoitetila
- [Linkki alkukartoituksen raporttiin.](#)

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

KESKI-SUOMEN LIITTO

Alkukartoituksen tuloksia

Keskeisimpiä edistettäviä asiakokonaisuuksia:

- **Ilmastotyön strategisen tavoitetason määrittäminen kunnissa**
- **Pysyvien ja pitkäkestoisten resurssien osoittaminen**
- **Ilmastotyön organisointi kunnassa**
- **Ilmastotyön lisääminen kunnissa yhteistyötä syventämällä**
- **Olemassa olevien kuntien yhteistyön tapojen ja verkostojen hyödyntäminen ilmastoyhteistyön alustana ja foorumina**

Huomioita ja johtopäätöksiä haastatteluista

- Moni Keski-Suomen kunta on tunnistanut **ilmastosuunnitelman tarpeen** ja ilmastolaissa esitetyn suunnitelman laatimisvelvoitteen.
- Suurimpana esteenä ilmastotyölle nähtiin **resurssien puuttuminen**. Haasteita tunnistettiin myös päättäjien ja kuntatyöntekijöiden osaamisessa, organisaation toiminnassa, sisäisessä ja ulkoisessa yhteistyössä sekä rahoituksen hakemisessa. Myös kunnan maantieteellinen sijainti ja kuntarakenne tunnistettiin mahdolliseksi ilmastotyön haasteeksi (esim. joukkoliikenteen järjestämiselle).
- Haastatteluhetkellä muiden Keski-Suomen kuntien, yritysten tai korkeakoulujen kanssa tehtävää **yhteistyötä kuvailtiin vähäiseksi**.
- Kunnat näkivät ilmastotyön hankevetoisuuden yhtenä haasteena; kunnissa oli **toiveita ilmastotyön pysyvyydestä ja jatkuvuudesta**.

Työpajat

Mitä tehtiin:

- **Työpajassa 1** osallistujat tutustuivat toisiinsa ja alkukartoituksen tuloksiin. Osallistujat ideoivat yhdessä ratkaisuja sekä hanke- ja kokeiluaihioita tunnistettujen ilmastotyön haasteiden, tarpeiden ja mahdollisuuksien pohjalta. Osallistujat tunnistivat yhdessä kiinnostavimmat kehittämisaihiot ja tekivät alustavaa hankeideointia.
- **Työpajassa 2** osallistujat työstivät yhdessä kuntien välisissä tiimeissä aiemman työskentelyn pohjalta valitsemiaan ilmastotyön hankkeiden ideapapereita. Tiimit sparrasivat toistensa ideapapereita ja sopivat yhteisiä jatkoaskelia hankehakuja silmällä pitäen.

Työpajojen tulokset

Työpaja 1:

- Tuloksena syntyi kymmenessä eri teemassa (oikealla) noin kuusikymmentä erilaista ilmastotyön matalan kynnyksen ratkaisuideaa, jotka pohjasivat tunnistettuihin haasteisiin, tarpeisiin ja mahdollisuuksiin.
- Lisäksi tuotoksena oli seitsemän alustavaa kuntien välisillä tiimeillä työstettyä ilmastotyön hankeaihiota.

Ilmastosuunnitelman laatiminen

Energiansäästö ja energiatehokkuus

Kunnan sisäisen ilmastotyön organisointi

Kuntien välinen ilmastoyhteistyö, ilmastokoordinaattori

Vaikutusten arviointi

Ruokahävikin vähentäminen

Ilmastojohtaminen

Ilmastokasvatus kouluissa ja päiväkodeissa

Kestävä liikkuminen ja liikenne

Ilmastoviestintä

Työpajojen tulokset

Työpaja 2:

- Kiinnostavimpien ideoiden ja hankeaihioiden pohjalta syntyi seitsemän kuntien yhteisissä tiimeissä työstettyä ja vertaissparrattua ilmastohankkeen ideapaperiluonnosta.
- Ideapaperityöskentelyn teemoja olivat:
 - Ilmastojohtaminen
 - Kuntien välinen ilmastoyhteistyö
 - Ilmastosuunnitelman laatiminen
 - Kestävä liikkuminen ja liikenne
 - Energiansäästön ja energiatehokkuuden edistäminen
 - Luonnon monimuotoisuusohjelman laatiminen

Asiantuntijasparraukset

Mitä tehtiin:

- Ideapapereita työstäneille tiimeille tarjottiin Sitowisen eri alojen asiantuntijoiden sparrausta. Tiimit saivat valita omat sparraajansa.
- Sparraukset toteutuivat seuraavissa teemoissa:
 - Kuntien ilmastoyhteistyö
 - Kuntien yhteinen ilmastokoordinaattori
 - Seudullinen ilmastokoordinaattori ja kuntien ilmastosuunnitelmien laatiminen
 - Kestävä liikenne
 - Kunnan ilmastosuunnitelma
 - Luonnon monimuotoisuusohjelman laatiminen

Havaintoja sparrauksista:

- Kunnat olivat motivoituneita ja valmistautuneita sparrauksiin.
- Monessa tiimissä oli käyty taustoittavia keskusteluja eri sidosryhmien kanssa ja alustettu muun muassa hankevalmisteluun liittyvää päätöksentekoa.
- Usean teeman osalta mahdollinen rahoituslähde oli tiedossa, mutta hankehaun tarkempi sisältö ja kriteerit eivät vielä olleet selvillä.

Hankeklินิกka ja kommenttikierros

Mitä tehtiin:

- Kunnille ja ideapapereita työstäville tiimeille varattiin yhden päivän mittainen hankeklินิกka, jossa tarjottiin käytännönläheistä asiantuntija-apua rahoitushakemusten edistämiseen.
- Lisäksi tiimeille tarjottiin mahdollisuus saada kirjallisia kommentteja Sitowisen asiantuntijoilta.
- Kaksi tiimiä osallistui hankeklinikalle ja kommenttikierrokselle:
 - Seudullinen ilmastokoordinaattori ja kuntien ilmastosuunnitelmien laatiminen (8 kunnan yhteinen hankesuunnitelma)
 - Yhteinen ilmastokoordinaattori ilmastosuunnitelman tekoon (4 kunnan yhteinen hankesuunnitelma)

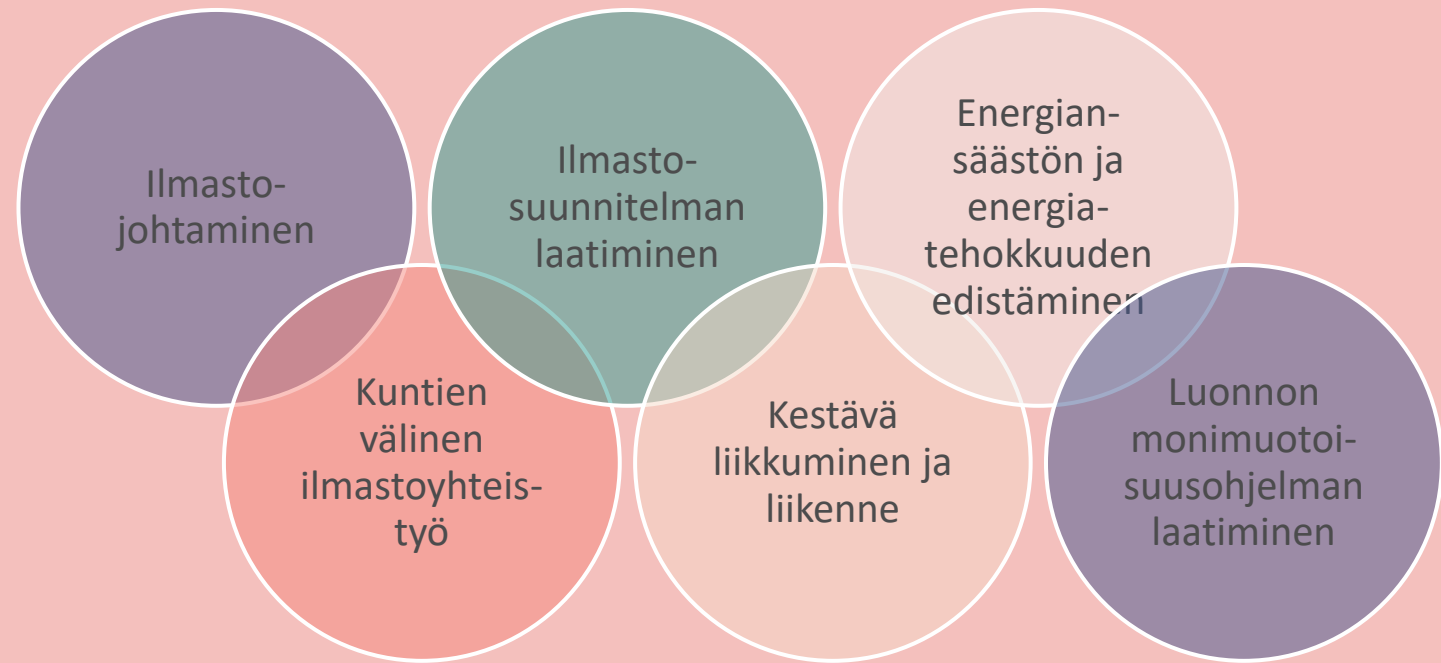
Havaintoja hankeklinikalta ja kommentointikierrokselta:

- Hankeklinikalle osallistuneet tiimit olivat päässeet hyvin eteenpäin yhteisten hankesuunnitelmien valmistelussa ja valmisteluun liittyvän yhteistyön sopimisessa
- Suunnitelmien tarkentamiseksi tiimit vielä odottivat tietoja YM:n Kuntien ilmastosuunnitelmat -avustushaun tarkoista hakukriteereistä
- Tiimeillä on hyvät valmiudet hakemuksen lähettämiseksi avautuneeseen Kuntien ilmastosuunnitelmat -avustushakuun

Ideapaperit

Kuntien työskentelyn tuloksena syntyi yhteensä seitsemän ideapaperia eri ilmastotyön teemoihin liittyen (oikealla).

Ideapaperien tiivistelmät (1/4)

Ilmastojohtaminen ja kunnan sisäisen ilmastotyön organisointi

Tavoitteita

- Kehitetään ja otetaan käyttöön kuntien ilmastojohtamisen toimintamalli
- Perustetaan kuntaan ilmastotyöryhmä ja luodaan sille toimintamalli

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana kolme kuntaa
- Kohderyhmiä muun muassa kunnan johto, kaikki päättävässä asemassa olevat, hallintokunnat, Keski-Suomen liitto, yliopistot

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma
- EU-rahoitukset

Pohjoisen Keski-Suomen seudullinen ilmastohanke: Seudullinen ilmastokoordinaattori ja kuntien ilmastosuunnitelmat

Tavoitteita

- Ilmastosuunnitelman laatiminen kunnille
- Seudullinen ilmastokoordinaattori

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana kahdeksan kuntaa
- Kohderyhmiä muun muassa kuntalaiset, valtuustot, yritykset

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma
- Ympäristöministeriön avustus kunnille ilmastosuunnitelmien valmisteluun
- EU-rahoitukset

Ideapaperien tiivistelmät (2/4)

Ilmastosuunnitelman laatiminen kuntakonsortiolle

Tavoitteita

- Yhteisen ilmastosuunnitelman laatiminen neljälle kunnalle
- Selkeyden ja suunnitelmallisuuden lisääminen kuntien ilmastotyöhön
- (Jatkotavoitteena vakituisen seudullisen ilmastokoordinaattorin palkkaaminen)

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana neljä kuntaa
- Kohderyhmiä muun muassa kuntalaiset, yritykset ja oppilaitokset

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Ympäristöministeriön avustus kunnille ilmastosuunnitelmien valmisteluun

Ilmastosuunnitelma

Tavoitteita

- Tavoitteena laatia kunnalle lakisääteinen ilmastosuunnitelma, joka antaa suuntaviivat kunnan ilmastotyölle

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana kolme kuntaa
- Kohderyhmiä muun muassa kuntalaiset, yritykset, poliitikot ja virkamiesjohto, kunnan hallintokunnat laaja-alaisesti

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Ympäristöministeriön avustus kunnille ilmastosuunnitelmien valmisteluun

Ideapaperien tiivistelmät (3/4)

Kestävä liikkuminen ja liikenne

Tavoitteita

- Toteuttaa kunnassa kestävän liikkumisen ja liikenteen edistämistä systemaattisilla ja suunnitelmallisilla toimilla liikenteen päästöjen vähentämiseksi

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Toteuttajana yksi kunta
- Kohderyhmiä muun muassa kuntalaiset, työntekijät, alueen yritykset, poliittiset päättäjät, kunnassa vierailevat henkilöt, jakeluoperaattorit (polttoaineet & latauspisteet), ELY-keskus, pyöräilyseurat

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Traficomien valtionavustus kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelmien laatimiseen
- Traficomien valtionavustus liikkumisen ohjauksen hankkeisiin
- Traficomien kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman avustukset
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn avustus sähköautojen latausinfraan rakentamiseen

Energiansäästön ja energiatehokkuuden edistäminen

Tavoitteita

- Laatia suunnitelma kunnan energiansäästön toteuttamisesta palvelualueittain tai kuntakohtaiset osiot sisältävä suunnitelma yhdessä verrokkikuntien kanssa

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana yksi kunta
- Kohderyhmiä ovat mm. verrokkikunnat, kuntien energiayhtiöt, vuokra-asuntoyhtiöt, muut kuntien yhtiöt ja liikelaitokset

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma
- Business Finland (BF) –rahoitus innovatiivisten julkisten hankintojen kehittämiseen
- BF:n energiatuki vähähiilisten energiajärjestelmien edistämiseksi
- ARAn avustus matalalämpöiseen kaukolämpöön siirtymiseksi
- ARAn energia-avustus ARA-yhteisöille ja kuntien vuokratalo-yhteisöille
- ARAn avustus kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen

Ideapaperien tiivistelmät (4/4)

Luonnon monimuotoisuusohjelma

Tavoitteita

- Toteuttaa kaupungin omistamien maa- ja vesialueiden arvokkaiden luontokohteiden, elinympäristöjen ja potentiaalisten uusien kohteiden kartoitus.
- Huomioida ja lisätä luonnon monimuotoisuutta viher-, virkistys- ja vesialueiden hoitokäytännöissä sekä toteuttaa kartoitus koulujen ja päiväkotien etäisyydestä luontokohteisiin.

Toteuttajat ja kohderyhmät

- Mukana yksi kunta
- Kohderyhmiä muun muassa asukasyhdistykset, Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri, Metsänhoitoyhdistys, Keski-Suomen alueellinen vesiensuojeluyhdistys, koko kaupunkiorganisaatio, päättäjät, kiinteistön hoito, alueelliset yritykset

Potentiaalisia rahoitusinstrumentteja

- Helmi-elinympäristöohjelma (YM ja MMM)
- Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset (Keski-Suomen ELY)
- LIFE+

Yhteenveto ja johtopäätökset

Hanke lukuina

17

Osallistunutta
kuntaa

Yli 10

Key note
-puheenvuo-
roa ja
asiantuntija-
sparrausta

Yli 60

Kuntien
ilmastotyön
ratkaisuideaa

12/17

kuntaa
edennyt
pitkälle
hankevalmis-
teluissa

136

Osallistumista
haastattelui-
hin,
työpajoihin ja
sparrauksiin

Yli 20

Kuntien
välistä
keskustelua
ja
yhteiskehit-
tämisosiota

7

kuntien
ilmasto-
hankkeen
ideapaperia

Havainnot ja jatkotoimenpidesuosituksia osallistujilta

”Alkukartoitus oli hyvä. Siitä sai tietoa kuntien tilanteesta ennen varsinaisia työpajoja.”

”Etätyöpajat olivat antoisia, hyvä kun sai nähdä ja kommentoida myös muiden ryhmien suunnitelmia. Siitä sai kehitysideoita myös omiin hankkeisiin.”

Ensimmäinen sparrauskerta auttoi jäsentelemään omia ajatuksia. Olisi ollut hyödyllistä sen pohjalta ottaa vielä uusi keskustelukerta erikseen.”

”Ilo oli huomata, miten hanke edisti alueen kuntien yhteistyötä – vaihdettiin kuulumisia myös työpajojen ulkopuolella. Hyvin samoja ajatuksia ja haasteita monella kunnalla Keski-Suomen alueella. Keski-Suomen liiton roolia hankkeiden koordinoijana/ohjausryhmässä pidetään tärkeänä.”

”Tästä saatiin hyvää lisäboostia alueelliselle yhteistyölle muiden keskisuomalaisien kuntien kera. Samankaltaisia, ohjattuja yhteissuunnittelutilaisuuksia sekä alustoja ajatusten ja kokemusten vaihdolle täällä Keski-Suomessa voisi olla jatkossa enemmänkin.”

Havainnot ja jatkotoimenpidesuosituksia asiantuntijoilta

- Keski-Suomessa ennen tätä hanketta tehty pitkäjänteinen ja aktiivinen ilmastotyö tuki kuntien osallistumista ja sitoutumista myös tähän hankkeeseen.
- Kunnat olivat alusta saakka aktiivisia ja motivoituneita työskentelyyn. Tämä näkyi positiivisella tavalla sekä prosessin aikana että hankkeen tuotoksissa.
- Kunnat ovat ilmastotyössään eri vaiheissa. Prosessi antoi mahdollisuuksia sekä kuntien yhteisten että kuntakohtaisten hankeideoiden ja teemojen edistämiseen ja sparraukseen.
- Yhteistyön jatkumon varmistaminen on tärkeää. Jatkon kannalta on myös keskeistä miettiä, miten parhaiten tuetaan sekä kuntien välistä matalan kynnyksen yhteistyötä että ilmastotyön veturitoimijoita.
- Keski-Suomen liiton rooli nähdään keskeisenä myös jatkossa.

Näkökulmia tuloksellisen yhteistyön tukemiseen ja varmistamiseen:

- Kuntien ilmastotyötä on hyvä tukea useilla erilaisilla työkaluilla, jolloin useampi löytää aiheeseen sopivaa tarttumapintaa ja asiantuntijoiden omat kyvykkyydet ja osaaminen lisääntyvät.
- Riittävä ymmärrys nykytilasta sekä ilmastotyön haasteista, tarpeista ja mahdollisuuksista sekä älykkäistä innovatiivisista ratkaisuista lisää kehittämistyön vaikuttavuutta.
- Mitä paremmin osallistujat sitoutuvat yhteiseen prosessiin ja ovat valmiita panostamaan yhteiseen työskentelyyn, sitä enemmän he myös saavat siitä irti.
- Keskustelun, sparrauksen ja vertaisoppimisen merkitys korostuu, kun kyse on monimutkaisista ja poikkihallinnollisista teemoista.
- Fasilitoitu työskentely mahdollistaa tuloksellisen työskentelyn ja tukee uusien menetelmien ja työtapojen omaksumista.

Kiitos!

Lisätietoja: <https://hiilineutraali.keskisuomi.fi/>

KESKI-SUOMEN LIITTO

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

SITOWISE